

2.Логвінков С.М., Літвінова І.М. Інноваційні технології виробництва продукції та надання послуг [Електронний ресурс] : конспект лекцій. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 95 с.

3.Нижник Ю. М. Технології сучасного 3D-друку та перспективи їх застосування. Матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Ефективність інженерних рішень у приладобудуванні» 10-11 грудня 2019 року, м. Київ, Україна. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського; Центр учбової літератури, 2019. С. 279–282.

4.Технології 3D-друку у медицині. Як на спеціальних принтерах виготовляють частини обличчя. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mf-fJBIUahI> (дата звернення 24.11.2025)

5.Юхименко, Ю. А., Стельмах, Н. В. Моделювання - 3D та адитивні технології в сучасній медицині. *Економічна ефективність використання систем біомедичного приладобудування та технологій*. Матеріали конференції КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. С. 414 – 418.

УДК:336.7:004.8

Аліна САВЧЕНКО, здобувач вищої освіти

Наталія РІЗНИК, канд. екон. наук, доцент

Тернопільський Національний Технічний Університет ім. Івана Пулюя, Тернопіль

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ, ПОТЕНЦІЙНІ РИЗИКИ ТА ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Аліна SAVCHENKO, bachelor's degree student

Nataliya RIZNYK, Ph.D. in Economics, Assoc. Prof.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE UKRAINIAN BANKING SYSTEM: NEW OPPORTUNITIES, POTENTIAL RISKS, AND CHALLENGES ON THE PATH TO EUROPEAN INTEGRATION

З сучасним розвитком технологій цифрова трансформація відіграє ключову роль у зміцненні конкурентоспроможності національної економіки, зокрема в контексті прагнення України до євроінтеграції. Саме штучний інтелект (ШІ) є основним і потужним рушієм цієї трансформації, відкриваючи нові технологічні можливості, які, в свою чергу, забезпечують стабільний розвиток та організацію самої банківської системи і загалом економічної сфери. AI є дуже перспективним і зручним інструментом, тому метою цього дослідження постав аналіз поточного стану застосування ШІ в українських банках через порівняння європейського регуляторного досвіду із практиками, що поступово формуються, безпосередньо, і в самій Україні.

На разі, українська фінансова галузь все активніше впроваджує технології штучного інтелекту, розглядаючи їх як стратегічний ресурс для посилення своєї конкурентоспроможності. Національний банк України підтверджує цю тенденцію в офіційній «Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року», де окреслено пріоритети, серед яких – інтеграція передових цифрових рішень, комп'ютерне моделювання, робота з Big Data та масштабування ШІ. Ці положення відкривають для банківської системи низку практичних переваг:

1. Зростання операційної ефективності.

Завдяки штучному інтелекту банки можуть автоматизувати значну частину рутинних операцій, що не лише зменшує витрати, але й мінімізує людський фактор і кількість помилок. Використання ШІ в банківській сфері здатне підвищити ефективність в середньому на 20-30%. Більш точно визначити це значення можна, враховуючи рівень автоматизації самого ШІ, а також його інтеграції з іншими автоматизованими процесами.

2. Удосконалення систем управління ризиками та безпекою.

Алгоритми машинного навчання вже зараз допомагають українським банкам більш точно оцінювати кредитні ризики та ефективніше управляти сукупністю активів. Особливу увагу заслуговує застосування штучного інтелекту для виявлення підозрілих операцій і протидії «дропам». Це суттєво допомагає змінити загальний рівень безпеки фінансових систем.

3. Персоналізований сервіс.

Завдяки ШІ-алгоритмам можна аналізувати поведінку клієнтів і їхні потреби, щоб запропонувати індивідуальні фінансові рішення. Адже, замість універсальних повідомлень, розрахованих на широку аудиторію, штучний інтелект дозволяє формувати персоналізований контент для кожного користувача.

Незважаючи на значний потенціал, в Україні використання ШІ у фінансовому секторі наразі переважно залишається на операційному рівні (наприклад, чат-боти та скоринг). Це контрастує з практикою провідних країн, де ці технології вже активно інтегруються у стратегічне планування та корпоративне управління. З огляду на це, для підтримки інноваційних проєктів та зміцнення конкурентоспроможності, Україна потребує розробки національної стратегії для розвитку ШІ у фінансовій галузі.

Прагнення України приєднатись до Європейського Союзу робить абсолютно необхідним приведення українських правил щодо штучного інтелекту у відповідність з європейськими стандартами. Досвід ЄС у цій сфері стає головним орієнтиром, оскільки він задає певні чіткі правила гри.

Основним документом у цьому контексті є європейський Акт про ШІ [1], який класифікує системи ШІ за рівнем ризику. Системи ШІ у банківській сфері відносяться до категорії "високого ризику", оскільки вони можуть мати значний вплив на життя та права громадян. Це має велике значення, оскільки системи, наприклад, автоматичне ухвалення кредитних рішень за допомогою штучного інтелекту, вимагають ретельного нагляду та перевірки. ЄС став першим у світі, хто перевів управління ШІ із розряду «технології» до категорії «юридичного контролю» та «корпоративного управління». Такий статус зобов'язує банки підтримувати виняткову якість даних, забезпечувати прозорість роботи алгоритмів, вести детальну документацію та надавати зрозумілі пояснення клієнтам щодо функціонування системи і правил. Водночас європейські експерти підкреслюють, що нові правила мають доповнювати вже існуюче потужне банківське регулювання, дотримуючись принципу «однакова діяльність – однакові ризики – однакові правила». Звіт Європейського банківського органу підкреслює необхідність забезпечити узгодженість AI Act з іншими фінансовими регуляціями, такими як DORA (Digital Operational Resilience Act) та MiFID II [2].

Також, нами проведено аналіз вимог до високоризикових систем ШІ у банківській сфері у відповідності до AI Act (табл.1).

Таблиця 1

Вимоги до високоризикових систем ШІ у банківській сфері згідно
з Регламентом ЄС (AI Act)

Вимоги AI Act	Аналіз
Система управління якістю (Quality management system)	Розробка та підтримка системи, яка охоплює всі етапи життєвого циклу ШІ, від розробки до експлуатації та подальшого моніторингу.
Технічна документація (Technicald)	Потрібне ведення детального реєстру та технічної документації, яка дозволяє регулятору оцінити відповідність системи Акту.
Ведення журналу (Logging capabilities)	Системи мають бути розроблені таким чином, щоб забезпечувати автоматичне ведення журналу подій протягом усього їхнього життєвого циклу. Це критично важливо для аудиту.
Прозорість та інформація (Transparency and information)	Користувачам (зокрема, клієнтам, яким відмовили у кредиті) має надаватися чітка та зрозуміла інформація про використання ШІ та результати його роботи.
Людський нагляд (Human oversight)	Системи повинні бути розроблені таким чином, щоб людина-оператор завжди могла ефективно контролювати їхню роботу, втручатися та скасувати рішення ШІ.

Майбутня інтеграція вимагатиме від Національного банку України та всіх учасників ринку повного переходу на європейські стандарти управління ризиками в цифровій сфері, що істотно підвищить вимоги до кіберстійкості. Уже зараз можна спостерігати позитивні тенденції: НБУ розробив і впровадив власну Політику відповідального використання штучного інтелекту, яка враховує положення європейського Акту. Це свідчить про те, що розуміння про важливість людського фактору та експертного аналізу у взаємодії зі штучним інтелектом, все одно, залишається.

Зрештою, адаптація до європейських стандартів – це не просто виконання вимог, а стратегічна інвестиція в підвищення нашої конкурентоспроможності. Відповідність цим нормам зміцнить довіру до української фінансової системи серед міжнародних інвесторів та клієнтів, а також відкриє доступ вітчизняним банкам до єдиного європейського ринку.

Отже, можна прослідкувати, що штучний інтелект перетворився на потужний рушій змін для українських банків. Він допомагає банкам працювати швидше та дозволяє уважніше ставитися до потреб клієнтів. Однак головна мета полягає не лише у впровадженні новітніх технологій, а й у здатності ефективно протистояти новим викликам, таким як упередженість алгоритмів чи кіберзагрози. Подальший успіх наших банків на європейському рівні тепер залежить від того, наскільки оперативно й якісно ми зможемо адаптуватися до вимог ЄС.

Література:

1.Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and

amending Regulations (EU) 2019/523 and (EU) 2021/838 and Directive (EU) 2022/1926. Official Journal of the European Union. 2024. 12 July. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng> (дата звернення 27.11.2025).

2. AI Act: implications for the EU banking and payments sector. European Banking Authority (EBA). 2025. 20 с. URL: <https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2025-11/d8b999ce-a1d9-4964-9606-971bbc2aaf89/AI%20Act%20implications%20for%20the%20EU%20banking%20sector.pdf> (дата звернення 27.11.2025).

3. Погореленко А. К. Штучний інтелект: сутність, аналіз застосування, перспективи розвитку // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – 2018. – Вип. 32. – С. 22–27.

4. MIT Sloan. How artificial intelligence impacts US labor market. URL: <https://surl.li/ywhnmxm> (дата звернення: 27.11.2025).

5. andfonline. AI in Banking and Finance: Opportunities and Risks. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07421222.2018.1440766> (дата звернення: 27.11.2025).

6. Finpuls. Як ШІ трансформує банківський сектор — від скорингу до репутаційних ризиків. URL: <https://finpuls.com/ua/yak-shi-transformuie-bankivskyi-sektor-vid.html> (дата звернення: 27.11.2025).

7. REICST. Аналіз використання штучного інтелекту в цифровому фінансовому середовищі в Україні. URL: <https://surl.li/zkkgpw> (дата звернення: 27.11.2025).

8. Банківська система : підручник / М. Крупка, Є. Андрущак, Н. Пайтра та ін. ; за ред. М. Крупки. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. – 524 с.

9. Козьменков М. Г. Використання штучного інтелекту в фінансових установах в Україні: можливості та виклики для екосистеми онлайн сервісів. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2025. Т. 19, № 4. С. 4–15.

URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-19-04-04> (дата звернення 27.11.2025).